

Стаття надійшла до редакції 09.06.2018

Перевірено на плагіат 20.06.2018 р.

унікальність – 98.7 %

УДК 811.134.2'373

МОРБІАЛЬНА МЕТАФОРА В ЕКОНОМІЧНОМУ ДИСКУРСІ СУЧАСНИХ ІСПАНОМОВНИХ ЗМІ

Васильєва Тетяна Олександрівна, tatikievita@gmail.com

к.філол. наук, доцент

кафедри іноземних мов і міжкультурної комунікації

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

Статтю присвячено дослідженню функціонування морбіальної метафори в економічному дискурсі сучасних іспаномовних ЗМІ. Матеріалом наукових розвідок є статті економічної тематики, опубліковані в розділі «Економіка» іспаномовних періодичних інтернет-видань. Для дослідження обрано період з 2008 року, початку глобальної економічної кризи, по теперішній час. Вивчено структуро-семантичні властивості морбіальної метафори, джерелом експансії якої є поняттєва сфера ХВОРОБА. Основним методом дослідження обрано метод метафоричного моделювання. Увагу акцентовано на визначенні основних моделей морбіальної метафори, які мають фреймово-слотову структуру, та виявлено мовні засоби їх відтворення. Здійснено структурний аналіз фреймів, в яких економічні установи представлено як пацієнтів, що потерпають від хвороб, які є метафоричним переосмисленням негативних явищ в економіці, і потребують лікування. З'ясовано, що морбіальна метафора в іспаномовному економічному дискурсі представлена п'ятьма основними фреймами: «Пацієнти і лікарі», «Діагноз», «Симптоми хвороби», «Лікування» і «Стан хворого». У межах кожного фрейму виділено основні слоти і описано їх лексичне наповнення. Визначено комунікативні функції морбіальної метафори в іспаномовному економічному дискурсі в період кризи та під час виходу з неї, а також з'ясовано причини її активізації. Зроблено висновок, що фреймово-слотова структура морбіальної метафори відображає негативні явища глобальної економіки, представлені в іспаномовному медійному дискурсі, і свідчить про активізацію використання досліджуваної метафори в період загострення економічної кризи та боротьби з її наслідками. З'ясовано, що в об'єктивації концептів поняттєвої сфери ЕКОНОМІКА під час загострення економічної ситуації і стану кризи переважають негативно-оцінні метафори хвороб та їх симптомів, а в посткризовий період – позитивно-оцінні метафори позитивного впливу обраних методів лікування та одужання економіки.

Actual Problems of Linguistics [Aktual'ni problemy movoznavstva]

© Vasylijeva T. [Vasyl'jeva T.], tatikievita@gmail.com

Morbial Metaphor in Economic Discourse of the Modern Hispanic Media [Morbial'na metafora v ekonomichnomu dyskursi suchasnyh ispanomovnyh ZMI] (in Ukrainian)

Ключові слова: концептуальна метафора, сфера-джерело, сфера-мішень, метафорична модель, фрейм, слот.

МОРБИАЛЬНАЯ МЕТАФОРА В ЭКОНОМИЧЕСКОМ ДИСКУРСЕ СОВРЕМЕННЫХ ИСПАНОЯЗЫЧНЫХ СМИ

Васильева Татьяна Александровна, tatikievita@gmail.com

к.филол.наук, доцент

кафедры иностранных языков и межкультурной коммуникации

Киевский национальный экономический университет имени Вадима Гетьмана

Статья посвящена исследованию функционирования морбиальной метафоры в экономическом дискурсе современных испаноязычных СМИ. Материалом исследования избраны статьи экономической тематики, опубликованные в разделе «Экономика» испаноязычных периодических интернет-изданий. Для исследования выбран период с 2008 года, начала глобального экономического кризиса, по настоящее время. Изучены структурно-семантические свойства морбиальной метафоры, источником экспансии которой является понятийная сфера БОЛЕЗНЬ. Основным методом исследования является метод метафорического моделирования. Внимание акцентируется на определении основных моделей морбиальной метафоры, имеющих структуру фреймов и слотов, а также на анализе языковых средств их актуализации. Осуществлен структурный анализ фреймов, в которых объекты экономики представлены как пациенты, страдающие болезнями, являющимися метафорическим переосмыслением негативных явлений в экономике, и нуждающихся в лечении. Как показал анализ текстов, опубликованных за указанный период, морбиальная метафора в испаноязычном экономическом дискурсе представлена пятью основными фреймами: «Пациенты и врачи», «Диагноз», «Симптомы болезни», «Лечение» и «Состояние больного». В каждом фрейме выделены основные слоты и описано их лексическое наполнение. Выяснены коммуникативные функции морбиальной метафоры в испаноязычном экономическом дискурсе в период кризиса и во время выхода из него, а также причины ее активного использования. Сделан вывод, что фреймово-словотворческая структура морбиальной метафоры, представленной в испаноязычном медийном дискурсе, актуализирует негативные явления, происходящие в глобальной экономике, и свидетельствует об активизации использования исследуемой метафоры в период обострения экономического кризиса и борьбы с его последствиями. Установлено, что в объективации концептов понятийной сферы «ЭКОНОМИКА» во время обострения экономической ситуации и кризиса

Актуальні проблеми мовознавства [Актуальные проблемы языкознания]

© Васильєва Т. О. [Васильева Т. А.], tatikievita@gmail.com

Морбiальна метафора в економiчному дискурсi сучасних iспаномовних ЗМI [Морбиальная метафора в экономическом дискурсе современных испаноязычных СМИ] (Українською / На укр. яз)

преобладают негативно-оценочные метафоры болезней и их симптомов, а в посткризисный период – позитивно-оценочные метафоры положительного эффекта выбранных методов лечения и оздоровления экономики.

Ключевые слова: концептуальная метафора, сфера-источник, сфера-мишень, метафорическая модель, фрейм, слот.

MORBIAL METAPHOR IN ECONOMIC DISCOURSE OF THE MODERN HISPANIC MEDIA

Vasylieva T., tatikievita@gmail.com

PhD (Philology), Associate Professor of the
Department of Foreign Languages and Intercultural Communication
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

The present paper deals with the functioning of the morbial metaphor in the economic discourse of contemporary Hispanic media. The articles of economic topics, published in the section «Economics» of Hispanic periodical Internet publications are been chosen as the material of this scientific research. The period from the beginning of the global economic crisis (2008) to our days is been selected for this investigation. The structural-semantic properties of the morbial metaphor, which source domain is DISEASE, is being studied. The main method of the research is the metaphorical modeling. The emphasis is on determining the basic models of a morbial metaphor, which have a frame-slot structure, and language means of their reproduction. Structural analysis of frames present economic institutions as patients suffering from diseases, which are the metaphorical rethinking of negative phenomena in the economy, and need treatment. It has been found that five main frames represent the morbial metaphor in the Hispanic economic discourse: "Patients and doctors", "Diagnosis", "Symptoms of illness", "Treatment" and "Health status of the patient". Within each frame, the main slots are highlighted and their lexical content is described. The communicative functions of the morbial metaphor in the Hispanic economic discourse during the crisis and the causes of its activation have been determined. It was concluded that the frame-slot structure of the morbial metaphor reflects the negative phenomena of the global economy, presented in the Hispanic media discourse, and indicates the intensification of the use of the metaphor under study in the period of the aggravation of the global economic crisis and combating its effects. It was found out that the actualization of concepts of the conceptual sphere ECONOMY during the aggravation of the economical situation is dominated by the negative evaluative metaphors of the domain ILLNESS AND THEIR SYMPTOMS, and in the post-crisis period, - by the positively evaluative

Actual Problems of Linguistics [Aktual'ni problemy movoznavstva]

© Vasylieva T. [Vasyl'jeva T.], tatikievita@gmail.com

Morbial Metaphor in Economic Discourse of the Modern Hispanic Media [Morbial'na metafora v ekonomichnomu dyskursi suchasnyh ispanomovnyh ZMI] (in Ukrainian)

metaphors of the positive influence of the chosen methods of TREATMENT and RECOVERY of the economy.

Key words: *conceptual metaphor, source domain, target domain, metaphorical model, frame, slot.*

ВСТУП

У сучасній лінгвістиці спостерігається значний інтерес до когнітивної метафори та її прагматичного потенціалу в різних типах дискурсів. Метафора, як ментальний і лінгвальний феномен, є інструментом концептуалізації дійсності і формування світогляду людини. Антропоцентрична за своєю природою свідомість людини дозволяє їй переосмислювати усі абстрактні явища за аналогією з об'єктами реальної дійсності через схожість певних ознак цих явищ із ознаками реальних об'єктів, добре їй відомих.

Зміни, які відбуваються в сучасній економічній ситуації, призводять до необхідності її осмислення в нових термінах і поняттях. Відбувається активний процес збагачення лексики за допомогою вторинної номінації. Тому саме метафора як один із фундаментальних прийомів пізнання і концептуалізації дійсності набуває найбільшого поширення в економічному дискурсі.

У центрі нашого дослідження – морбіальна метафора, що є різновидом антропоморфної метафори, вихідною сферою чи сферою-джерелом якої виступає поняття ХВОРОБА.

Актуальність обраної теми дослідження зумовлено загальною спрямованістю сучасних лінгвістичних досліджень на аналіз функціонування мовних одиниць із урахуванням їх лінгвокогнітивних та комунікативно-прагматичних особливостей з позиції антропоцентризму.

Мета дослідження – виявити структурно-семантичні та функціональні особливості морбіальної метафори в сучасних іспаномовних текстах економічного медійного дискурсу, дослідити її роль в концептуалізації економічних понять та реалій світової економіки. Для цього необхідно виокремити і класифікувати її основні метафоричні моделі, описати засоби їх вербального втілення та виявити прагматичний потенціал.

Об'єкт дослідження становлять тексти, розміщені в розділі «Економіка» іспаномовних загальнонаціональних періодичних Інтернет-

Актуальні проблеми мовознавства [Актуальные проблемы языкознания]

© Васильєва Т. О. [Васильева Т. А.], tatikievita@gmail.com

Морбіальна метафора в економічному дискурсі сучасних іспаномовних ЗМІ [Морбиальная метафора в экономическом дискурсе современных испаноязычных СМИ] (Українською / На укр. яз)

видань та в спеціалізованих економічних періодичних виданнях, розміщених в Інтернеті. Предметом обрано метафоричні моделі морбіальної метафори зі сферою-джерелом ХВОРОБА, виявлені в економічних текстах.

Матеріалом дослідження слугували тексти економічної тематики, опубліковані в періодичних інтернет-виданнях Іспанії та Латинської Америки (elpaís.com, economista.es, elmundo.es, larazon.es, ABC.es, eldiario.es, 20minutos.es, expansion.com, expansion.mx, lavoz.com.ar, cronista.com, jornada.com.mx, es.euronews.com).

Морбіальна метафора неодноразово ставала предметом аналізу в працях вітчизняних та закордонних лінгвістів. У сучасній лінгвістиці існують наукові студії, присвячені вивченню функціонування морбіальної метафори в політичному дискурсі на прикладі англійської та німецької мов (І. Телешева, М. Жулінська, Н. Смоляр), в російському і британському управлінському дискурсі (О. Юдіна), в представленні системи освіти в британських ЗМІ (М. Вавіліна), автомобільному медіадискурсі в німецькій та російській мові (Ю. Ревіна). Дослідниця Alice Stender здійснює аналіз корпусу метафори SALUD/ЗДОРОВ'Я в фінансово-економічних текстах періодичних видань в іспанській та німецькій мовах за допомогою квантитативного та компаративного методів [Spencer 2015]. Незважаючи на значний ступінь зацікавленості мовознавців у дослідженні функціонування морбіальної метафори в різних типах дискурсу, в іспаністиці немає праць, в яких би її було досліджено методом когнітивно-метафоричного моделювання, що передбачає аналіз кожної метафоричної моделі з урахуванням її фреймово-слотової структури, опис її лексичного наповнення та з'ясування її прагматичної функції.

Наше дослідження виконано в рамках теорії концептуальної метафори та присвячено метафоричному моделюванню дійсності в межах економічного медійного дискурсу. Теоретичним підґрунтям наших розвідок стали праці науковців, присвячені дослідженню економічного дискурсу та концептуальній метафорі, – основними поняттями, якими ми оперуємо у цій роботі.

Економічний дискурс є окремим видом інституційного дискурсу. Водночас деякі мовознавці вважають його складовою політичного дискурсу (О. Чудінов, А. Баранов, О. Шейгал), ділового чи бізнес-дискурсу (С. Наумова, Н. Щокіна, Р. Пилипенко, Р. Кадимова). Слідом за

Т. Євтушиною і Н. Ковальською, визначаємо економічний дискурс як “сукупність мовленнєвих актів у сфері економіки, а також створені професіоналами, неспеціалістами та журналістами усні та письмові тексти чи їх фрагменти, які відображають реалії економічного світу” [Євтушина, Ковальська 2014, 44]. Водночас існують підвиди економічного дискурсу, створені його контамінацією іншими видами дискурсів. Наприклад, економічний дискурс преси чи медійний економічний дискурс, який є поєднанням економічного і медійного дискурсу, адресатом якого є масова аудиторія, а каналом комунікації – засоби масової інформації. ЗМІ повідомляють про факти і події у світі економіки, висвітлюють глобальні процеси в світовій економіці та формують ціннісне ставлення до них, сприяють певній оцінці цих подій і процесів соціумом як адресатом. Російська дослідниця О. Петушинська розглядає контамінацію медійного й економічного дискурсів як популярний економічний дискурс, створений засобами масової інформації, комунікативним завданням якого слід визнати необхідність не лише довести інформацію до адресата, але й вплинути на його думку та примусити до певних дій [Петушинська 2008].

Тексти, що розглядаються в статті, належать до популярного економічного дискурсу. Специфічність лексичного оформлення популярних економічних текстів полягає в поєднанні загальноповсякденної лексики, загальнонаукової та спеціальної термінологічної. Особливістю популярних економічних текстів є живі метафори, які базуються на щоденних, повсякденних концептах життя людини, і в переосмисленому вигляді співвідносяться із концептами економіки.

З точки зору когнітивної лінгвістики метафора є потужним засобом об'єктивації абстрактних понять та концептів. М. Джонсон та Дж. Лакофф, вчені, що започаткували теорію когнітивної метафори, вважають її способом "структурування нашого сприйняття, нашого мислення та наших дій" [Джонсон, Лакофф 2004, с. 25]. Процес пізнання навколишнього світу відбувається за допомогою "осмислення та переживання явищ одного роду в термінах явищ іншого роду" [Джонсон, Лакофф 2004, с. 27]. Метафора як ментальна оперативна одиниця об'єднує сферу-джерело, той простір, який є донором, та сферу-мішень, простір, який запозичує поняття донорської сфери. Елементи сфери-джерела структурують менш зрозумілу сферу-мішень, що і складає суть когнітивного потенціалу метафори.

Актуальні проблеми мовознавства [Актуальные проблемы языкознания]

© Васильєва Т. О. [Васильева Т. А.], tatikievita@gmail.com

Морбальна метафора в економічному дискурсі сучасних іспаномовних ЗМІ [Морбальная метафора в экономическом дискурсе современных испаноязычных СМИ] (Українською / На укр. яз)

Для дослідження метафори ми скористалися методом метафоричного моделювання, розробленого М. Джонсоном і Дж. Лакоффом, який отримав подальший розвиток у працях А. Баранова, Ю. Караулова, І. Кобозевої, А. Чудінова, М. Тернера, Ж. Фоконьє та інших дослідників. Як зазначає А. Чудінов, "метафоричне моделювання – це засіб усвідомлення, рубрикації, представлення та оцінки певного фрагменту дійсності, що відображає його національну, соціальну і особистісну самосвідомість за допомогою сценаріїв, фреймів і слотів, які належать до іншої поняттєвої сфери" [Чудінов 2001, с. 47].

Проаналізувавши статті за період з 2008 року по теперішній час, який співпадає із початком глобальної економічної кризи та виходу з неї, ми спостерігаємо підвищення інтенсивності використання морбальної метафори в економічних текстах іспаномовних ЗМІ в період загострення кризи. На основі дослідження корпусу морбальних метафор за зазначений період, ми висуваємо гіпотезу про застосування даної метафори адресантом не лише для експресивності та зрозумілості економічних текстів широкому колу читачів, що не мають спеціальної економічної освіти, але й для впливу на свідомість адресата, намагання переконати його у необхідності вживання непопулярних заходів, що призводять до тимчасового погіршення економічної ситуації у суспільстві, з метою виходу з економічної кризи, порівнюючи непопулярні заходи з прийняттям ліків, які позитивно впливають на людський організм.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

Поняттєва сфера морбальної метафори є доволі продуктивною та насиченою. В економічних текстах іспаномовних ЗМІ зазначена метафора представлена метафоричною моделлю ЕКОНОМІКА – ХВОРИЙ ОРГАНІЗМ. Відповідно до цієї моделі в поняттєвій сфері ЕКОНОМІКА використовується лексика хвороб, їх лікування та одужання або смерть хворого. Ця метафора значно активується під час економічної кризи, тому що, як зазначає Ст. Ульман, джерелом метафоричної експансії завжди є семантичні сфери, яким суспільство приділяє особливу увагу. Однією із таких сфер є здоров'я людини. Погіршення економічної ситуації у країні та світі впливає на добробут людини [Ульман 1970, с. 253]. Тому стає зрозумілим така активізація морбальної метафори у період економічної кризи. Як зазначає О. Чудінов, метафорична модель цього типу має

емотивний характер. Метою її використання є перенесенням ставлення адресанту до хвороб у поняттєву сферу економіки з метою викликати у нього тривожне ставлення до економіки країни, навіть співчуття, та налаштувати адресата на тривалий період лікування, який потребуватиме терпіння та витримки для одужання пацієнта, тобто економіки [Чудінов 2001, с. 73].

Зазначена модель представлена наступними фреймами: 1. Пацієнти та лікарі. 2. Діагноз. 3. Симптоми хвороби. 4. Лікування. 5. Стан хворого. У межах кожного із фреймів виділено основні слоти та описано їх лексичне наповнення.

Фрейм 1. “Пацієнти і лікарі” представлено слотами 1.1. “Пацієнти” і 1.2 “Лікарі”.

Слот 1.1. “Пацієнти”. В економічних текстах ЗМІ Іспанії економіку різних країн, в першу чергу європейських, представлено як пацієнта, хворого, чие захворювання є заразним і тому становить небезпеку для інших організмів. Часто економіка країни метонімічно позначається назвою країни. Так, Франція, Італія, Іспанія є метонімічною назвою економік зазначених країн: *Francia e Italia, los enfermos que amenazan el crecimiento económico de la Eurozona* (eleconomista.es, 17.02.15). *Los economistas consultados coinciden en el diagnóstico: España es un enfermo grave que debe sobrevivir con menos crédito. Europa debe culminar el saneamiento de su sistema bancario* (elpais.com, 17.04.13). У цьому прикладі пацієнтом вважається економіка Європи, яка повинна закінчити оздоровлення банківської системи, що асоціюється із життєво важливим органом в її організмі.

Окрім концепту ЕКОНОМІКА в межах однойменної поняттєвої сфери можливе метафоричне перенесення концепту ПАЦІЄНТ на фінансово-економічні установи: *banco enfermo / saneado / contagiado; bolsa enferma, el estornudo de la bolsa de valores; mercado contagiado / saneado; empresa expuesta a contagio* та грошові одиниці: *euro / dólar / peso contagiado / enfermo / débil*.

Tenemos tres magníficos bancos saneados y con liquidez (elpais.com, 21.03.13). *El dólar sumó 40 centavos contagiado por caída de otras monedas regionales* (cronista.com, 24.10.18).

Слот 1.2. “Лікарі”. Зазвичай “лікарями” економіки постають інспектори: президенти Міжнародного Валютного Фонду, Центрального

Актуальні проблеми мовознавства [Актуальные проблемы языкознания]

© Васильєва Т. О. [Васильева Т. А.], tatikievita@gmail.com

Морбальна метафора в економічному дискурсі сучасних іспаномовних ЗМІ [Морбальная метафора в экономическом дискурсе современных испаноязычных СМИ] (Українською / На укр. яз)

Європейського Банку та Європейської комісії, яких в іспаномовному мас-медійному дискурсі представлено номенами “*tecnócratas profesionales*”; епітетом “*incorruptibles*”; алюзивними антропонімами “*hombres de negro*”, натякаючи на героїв однойменної кінострічки, які рятують планету від прибульців; та “*troika*” (алюзія на трьох керівників колишнього СРСР - президента країни, голову уряду і генерального секретаря КПРС, які вирішували долю країни). Таке метафоричне перенесення пояснюється тим, що трійця керівників МВФ, ЦЕБ та Європейської комісії приїждить у країни, що потерпають від економічної кризи, та після ретельного аналізу їх економічної ситуації пропонує їм допомогу за умов проведення низки реформ для покращення основних економічних показників. Іншим “лікарем” виступає Єдиний комітет з врегулювання – *la Junta Unica de Resolución*, місія якого полягає в вирішенні проблем банків у кризовій ситуації з мінімальним впливом на фінансову систему інших країн ЄС.

Tecnócratas profesionales Son incorruptibles, no negocian. Son los hombres de negro (elmundo.es, 24.08.12). La comisión del Congreso encargada de investigar la crisis financiera y el rescate de las cajas de ahorros ha acordado citar a los conocidos como 'hombres de negro' que se ocuparon del rescate financiero de España (la 'troika' formada por el FMI, el MEDE y la CE) y a la presidenta de la Junta Unica de Resolución (JUR), Elke König, la responsable europea que puso en marcha el proceso de la venta del Banco Popular ... puso en cuarentena al Banco POPULAR hasta que acabó siendo vendido al Santander (eleconomista.es, 29.06.17).

Фрейм 2. “Діагноз”. Аналіз метафоричних образів в іспаномовних медійних текстах, присвячених питанням економіки, виявив, що під час погіршення економічної ситуації економіці та її установам приписуються різні захворювання. Головною хворобою економіки є економічна криза, побічними ефектами якої виступають інфляція, безробіття, банкрутство. Усі види захворювань можна розподілити на фізіологічні, психічні та інфекційні.

Слот 2.1. “Фізіологічні захворювання”. Здебільшого це захворювання верхніх дихальних шляхів. Найпоширенішою метафоричною моделлю в межах цього слоту є ЕКОНОМІЧНА КРИЗА – ЗАСТУДА / ЗАПАЛЕННЯ ЛЕГЕНІВ. Ступень тяжкості хвороби відображає ступінь масштабності фінансово-економічної кризи: *Economía mexicana*

¿pulmonía o ‘catarro’? Una recesión en EU o un impago griego podrían desatar una crisis en México, afirma Sergio Negrete (expansion.com, 20.09.11). Siemens, ¿resfriado o crisis existencial? (elpais.com, 04.08.2013) Señales de la constipación económica aparecen por todos lados (lavoz.com.ar, 27.04.14).

Завдяки метафоричному перенесенню із сфери-джерела ХВОРОБИ адресантом економічних текстів використовується також лексика на позначення захворювань опорно-рухової системи, які призводять до деформації кісток та ускладнення довільного руху або повної його втрати: *raquitis, parálisis. La economía aragonesa sufrirá otro año más de parálisis y desempleo (elperiodicodearagon.com, 07.10.10).* У наведеному прикладі адресант ставить діагноз економіці автономної спільноти Арагон – *параліч та безробіття*, поняття, позначені лексемами, які належать до різних лексико-семантичних полів, поєднані в одному реченні. Економіка регіону, що втрачає динаміку, порівнюється із хворим організмом, розбитим паралічем. Побічним ефектом цього захворювання є безробіття.

El mercado de la vivienda padece raquitismo en el Principado. El anuario de los Registradores coloca a Asturias como la región que menos operaciones de compraventa realizó por habitante a lo largo de 2014 junto a Galicia (elmundo.es, 25.04.16). Недостатня кількість операцій купівлі продажу на ринку нерухомого майна дає підстави адресанту порівнювати ситуацію на ринку із захворюванням на рахіт, спричиненим дефіцитом вітаміну Д в організмі.

Доволі поширеним є актуалізація кризового стану економіки за допомогою лексеми *‘anemia’*: *Es difícil recordar una coyuntura externa así para el crecimiento español. Incluyendo los peros que quieran: anemia de la economía europea, caída de los emergentes, reveses latinoamericanos, nubarrones geoestratégicos ... que pueden gestar un síncope (elpais.com, 18.12.15).*

Для усвідомлення адресатом серйозності ситуації, в якій опинилась економіка країни внаслідок економічної кризи, що загрожує колапсом, адресант послуговується лексемами донорської сфери на позначення невиліковних хвороб: *El ‘cáncer’ se descubrió en mayo de 2010, cuando Grecia reveló el estado de sus finanzas y recibió un rescate por 159,000 millones de dólares (expansion.com, 20.05.11).*

Актуальні проблеми мовознавства [Актуальные проблемы языкознания]

© Васильєва Т. О. [Васильева Т. А.], tatikievita@gmail.com

Морбальна метафора в економічному дискурсі сучасних іспаномовних ЗМІ [Морбальная метафора в экономическом дискурсе современных испаноязычных СМИ] (Українською / На укр. яз)

Цікавим є вживання поняття ‘*enfermedad holandesa*’ чи ‘*resfriado holandés*’. *¿Padece de enfermedad holandesa la economía colombiana?* (*elpais.com.co*, 08.07.12) Зазначений термін використовується на позначення типу ведення економіки, де левову частку доходів країна отримує від експорту сировини, витрачаючи їх потім на імпорт товарів, щоб задовольнити потреби населення у продуктах та послугах. При цій моделі економіки власне виробництво майже не розвивається.

Слот 2.2. “**Психічні захворювання**” включає лексичні одиниці, які номінують психічні розлади такі, як шок, стрес, маразм, наркотична залежність, які переносяться в концептуальну сферу ЕКОНОМІКА. Цікавим є поєднання лексеми сфери-джерела із атрибутом сфери-мішені (*shock financiero, estrés bancario*): “*Un amplio, adverso y persistente **shock financiero** como el que comenzó a finales del 2008 podría resultar en una economía más lenta con menos contrataciones y un mayor desempleo que lo que debería ser*” (*abc.com*, 03.10.13). *Todo parece indicar, conocidas la semana pasada las condiciones que se aplicarán al ejercicio de **estrés bancario** que se va a realizar en la Unión Europea, que no se repetirán errores pasados* (*abc.es*, 6.05.14). Хронічна криза в європейських країнах порівнюється із маразмом, що погіршує прогнози про вихід економіки із затяжної кризи: *La de Europa es una crisis crónica: mientras el resto del mundo ha salido del pozo, **la eurozona se ha quedado atascada en un deprimente marasmo**, un estado de sitio del que apenas se adivina la futura recuperación* (*elpais.com*, 12.10.13).

Розвиток економіки за рахунок видобутку та експорту сировини негативно впливає на виробництво власної продукції. Негативна оцінка цій тенденції надається адресантом порівнянням із наркотичною залежністю: *Rusia padece la dependencia del petróleo y el gas para su crecimiento.* (*es.euronews.com*, 19.04.13).

Слот 2.3. “**Інфекційні захворювання**”. У цьому слоті в межах метафоричної моделі КРИЗА – ІНФЕКЦІЙНЕ ЗАХВОРЮВАННЯ адресант концептуалізує реакцію фінансово-економічних установ світу на погіршення економічної ситуації в окремій країні за допомогою лексем інфекційних захворювань ‘*contagio*’, ‘*contagioso*’, ‘*contagiarse*’, ‘*epidemia*’ для експресивної передачі миттєвого реагування ринків, банків та бірж на загрозу кризи: *Wall Street sufrió hoy una paliza, motivada por la continuación de los problemas en **los países emergentes**, que se han contagiado a través de*

diversos caminos a los mercados neoyorquinos (expansion.com, 24.01.14). El Fondo Monetario Internacional (FMI) ha expresado su preocupación ante el riesgo de contagio “notable” de la crisis italiana a aquellas economías europeas en peores condiciones macroeconómicas y menor margen fiscal (republica.com, 08.11.18). МВФ, як лікар, схвильований ризиком зараження європейських економік інфекційним захворюванням, на яке страждає італійська економіка.

Фрейм 3. “Симптоми хвороби”. Часто негативні процеси в економіці постають у вигляді симптомів хворобливого стану. Це такі прояви захворювань як чхання та кашель при застуді; кровотеча при пораненні; шрами від рани, що ще не зовсім загоїлась; новоутворення, появи яких передували прихований період захворювання; та метастази, що свідчать про серйозну загрозу “здоров’ю” економіки : *Cuando China estornuda, el mundo se resfría* (abc.es, 29.10.12) *La City está estornudando por la incertidumbre del qué pasará, y como el Gobierno ni sabe ni contesta, ha decidido ponerse en lo peor* (elpais.com, 07.08.17). *El resfriado chino -o lo que sea, que los expertos no se ponen muy de acuerdo- ya está provocando compulsivos ataques de tos en todo Occidente. Por ahora, bursátiles. Pero la crisis no se detiene y, pese a ese esfuerzo, la herida sigue sangrando* (elpais.com, 10.03.13). *Lo más probable es que se apruebe un rescate, pero la pésima gestión de la crisis chipriota por parte de las autoridades europeas dejará cicatrices aunque llegue el acuerdo porque la burbuja es un tumor lento* (nación.com, 30.03.15). *El problema es que la metástasis ya se ha expandido por todo el sistema financiero mundial* (elpais.com, 03.11.11).

Симптом болі актуалізовано за допомогою дієслів *sufrir, padecer*: *El dólar estadounidense estaba sufriendo hoy en los mercados internacionales* (elEconomista 25.01.18).

Фрейм 4. “Лікування”. Економічна ситуація, метафорично представлена у вигляді хвороб, потребує медикаментозного лікування та оперативного втручання. Зазначений фрейм в іспаномовному економічному дискурсі сучасних ЗМІ можна представити двома слотами “Ліки” та “Методи лікування”.

Слот 4.1. “Ліки” представлено лексемами *‘tratamiento’, ‘cura’, ‘medicina’, ‘receta’, ‘remedio eficaz’, ‘sanguijuelas’, ‘contraindicaciones’, ‘efectos colaterales’*. У більшості випадків найкращими ліками, що

Актуальні проблеми мовознавства [Актуальные проблемы языкознания]

© Васильєва Т. О. [Васильева Т. А.], tatikievita@gmail.com

Морбальна метафора в економічному дискурсі сучасних іспаномовних ЗМІ [Морбальная метафора в экономическом дискурсе современных испаноязычных СМИ] (Українською / На укр. яз)

прописують “лікарі” економіці для покращення її стану здоров’я, є сувора економія, нульові ставки та вливання капіталу. Проте, прописані ліки мають також побічні ефекти та протипоказання. Інколи ліки можуть бути доволі екзотичними, як, наприклад, п’явки, які ставляться для припинення кровотечі у хворого. *Eso es como **aplicar sanguijuelas a un paciente que sangra**. Es un milagro que la economía de EE.UU. al menos haya podido renquear hasta aquí (progresosemanal.us, 12.07.13). La cura prescrita es austeridad (un término más suave para decir deflación), pero las democracias no son buenas en esa práctica (expansión.com, 20.05.11). Para seguir con la alusión a la medicina, después del colapso de 2008, los bancos centrales del mundo desarrollado recetaron a sus maltrechas economías un remedio muy fuerte: para contrarrestar los efectos de la crisis aplicaron de manera persistente tasas de interés cercanas a cero (e incluso negativas en algunos casos) e inyectaron cantidades astronómicas de liquidez al sistema financiero. Pero esa medicina tenía contraindicaciones y efectos colaterales indeseables (jornada.com.mx, 17.10.18).*

Слот 4.2. “Методи лікування”. Лексичне наповнення цього слоту представлено здебільшого словосполученнями *contener / frenar la sangría, detener el flujo, taponar la hemorragia*, що свідчить про те, що економіку актуалізовано як пораненого пацієнта, у якого сильна кровотеча, що знесилює його організм. Тому перший етап лікування економіки полягає в припиненні кровотечі і переливанні крові, де кров є метафоричним перенесенням у сферу DINERO / ГРОШІ: *El banco central chino baja los tipos de interés para intentar **contener la sangría de las bolsas** (17.10.18). El tratamiento a un paciente que pierde sangre es **detener el flujo y suministrar una transfusión**. El tratamiento para una economía que sangra **empleos**, es que el gobierno **suministre una transfusión en la forma de consumo incrementado**. Los grandes bancos españoles han hecho un esfuerzo tremendo el pasado año por intentar **taponar la hemorragia de pérdidas** por los créditos concedidos a los promotores en tiempos de la burbuja inmobiliaria*. Наступним етапом лікування економіки є крапельниці та ін’єкції для одужання пацієнта – банків, бірж, ринків, де ін’єкції теж є метафоричним осмисленням поняття DINERO / ГРОШІ: *Los mercados juegan **infiltrados en todo el mundo gracias a las inyecciones de liquidez de los grandes bancos centrales**, que han evitado lo*

peor, pero las autoridades se empiezan a preocupar por lo que ocurra cuando estos estímulos se retiren (elpais.com, 17.04.13).

Необхідність рішучих дій для порятунку глобальної економіки під час фінансово-економічної кризи, яка охоплює все більше країн, адресант втілює метафоричним перенесенням лексем ‘*detección precoz*’, ‘*intervención quirúrgica*’ концептуальної донорської сфери CÁNCER / ОНКОЗАХВОРЮВАННЯ на сферу ECONOMÍA / ЕКОНОМІКА, утворюючи метафоричну модель CRISIS / КРИЗА – CÁNCER / ПАК: *Recientemente participé en un seminario con exministros de Economía iberoamericanos en el que contaban sus experiencias en gestión de crisis financieras. Como en el cáncer, es clave la detección precoz y una intervención rápida ... Y en el protocolo de intervención quirúrgica es fundamental mantener la calma (elpais.com, 03.11.11).*

Фрейм 5. “Стан хворого”. Логічним завершенням будь-якої хвороби може бути одужання пацієнта або погіршення його стану. Зазначений фрейм представлено слотами “Погіршення стану”, “Одужання”, “Показники стану здоров’я”.

Слот 5.1. “Погіршення стану”. Якщо терапія, застосована до “хворої” економіки, не дає позитивного ефекту, можна казати про перехід хвороби у хронічний стан: *España sale de la UVI pero sigue grave en paro, deuda y déficit (eleconomista.es, 02.11.17). Si los problemas de la economía productiva no se resuelven, la tregua finalizará y “la crisis financiera mundial podría entrar en una fase más crónica, caracterizada por un deterioro de las condiciones financieras y por episodios recurrentes de inestabilidad” (elpais.com, 17.04.13). El sistema financiero mundial continúa empeorando (elmundo.es, 08.10.08).*

Інколи невчасна або некваліфікована медична допомога або ігнорування хворим призначеного лікування може призвести до його смерті: *Si el BCE retira la manguera, la banca chipriota morirá de sed. Ellbex35 no da señales de vida: cae un 0.25 % hasta los 9.507 enteros (eleconomista.es 14.08.18). ¿Por qué murió el Popular hace un año? Demasiados errores para un banco enfermo (elpais.com 07.06.18).*

Слот 5.2. “Одужання”. Вихід з економічної кризи метафорично описується як одужання хворого за допомогою лексем-іменників ‘*recuperación*’, ‘*mejoría*’, ‘*saneamiento*’, ‘*convalecencia*’ та похідних від них

Актуальні проблеми мовознавства [Актуальные проблемы языкознания]

© Васильєва Т. О. [Васильева Т. А.], tatikievita@gmail.com

Морбальна метафора в економічному дискурсі сучасних іспаномовних ЗМІ [Морбальная метафора в экономическом дискурсе современных испаноязычных СМИ] (Українською / На укр. яз)

дієслів; виразів ‘dar de alta’, ‘dar señales de vida’, ‘dar síntomas/signos de recuperación’, ‘detener sangría’, ‘salir de la parálisis’; дієприкметників ‘saneado, recuperado, reforzado’. Процес одужання є поступовим і тривалим, тому не слід сподіватись на швидке покращення. Одужання економіки в цілому та економічних установ зокрема асоціюється із виходом хворого організму з коми, полегшеним скороченням м’яз та першими кроками після паралічу, зупиненням кровотечі, виходу з лікарняного: **...el mercado inmobiliario español está empezando a dar señales de vidas tras un desplome continuado durante siete años (eleconomista.es, 08.02.15);_bolsas asiáticas detienen la sangría. ...la economía empieza a dar síntomas de cierta recuperación (eleconomista.es, 06.02.15). La economía empieza a mejorar, sí, pero el avance será "modesto" y muy prolongado en el tiempo. Está claro que 2014 empieza con signos claros de recuperación. Ahora bien, la situación actual de la economía española es como la de un enfermo que no hace mucho que salió de la UCI y con un largo periodo de convalecencia antes de que le den el alta médica (elpais.com, 26.06.13). España "está saliendo ya de la crisis con una economía saneada y reforzada" y consideró que América Latina ha tenido un papel muy importante en esa recuperación. (elmundo.es, 19.10.13), Ese estudio señala “que el saneamiento de la banca poco capitalizada ha alcanzado un nivel avanzado, Grecia ha comenzado a sacar la cabeza. El enfermo que hace unos meses estaba en coma inducido por los hombres de negro (Comisión, BCE y FMI) ha abierto los ojos. ¡Milagro! Seguirá con respiración asistida durante meses, pero al menos ya no se teme por su vida, ni por su quiebra, ni por su salida del euro. La economía española está de nuevo en pie y en mejor forma que hace cinco años”, ha espetado. (eleconomista.es 02.11.17). los mercados interbancarios van saliendo de la parálisis (elpais.com 16.10.08).** Адресату натякають, що вихід із економічної кризи буде повільним і болючим. Потрібно набратись терпіння.

Слот 5.3. “Показники стану здоров’я”. Як тільки пацієнт захворів, необхідно провести низку досліджень та взяти аналізи для встановлення точного діагнозу. Як свідчать приклади, виявлені в економічних текстах іспаномовних ЗМІ, визначити стан “здоров’я” банків можна за допомогою стрес-тестування, аналізів на стійкість: **La banca española supera los test de estrés en Europa con Banco Sabadell con la nota más baja. (eldiario.es 02.11.18). Pruebas de resistencia de la banca europea. Los cuatro bancos**

españoles superan los test de estrés elaborados por la Autoridad Bancaria Europea (elpais.com 02.11.18). Рентгенографія виявляє приховані хвороби – інфляцію, безробіття: *Radiografía de los precios en 2018: qué subió y qué bajó en la cesta de la compra (elpais.com 25.12.18)* *Radiografía de la banca a la espera de recuperar el favor del mercado (elpais.com, 12.10.18).*

Важливим показником стану економіки та її установ є температура, яка визначається термометром. PIB / ВВП стає джерелом експансії концепту TERMÓMETRO / ТЕРМОМЕТР: саме цей інструмент надає дані про стан здоров'я економіки. *El PIB o Producto Interno Bruto es uno de los principales indicadores de la salud de una economía. (es.eronews.com 20.08.18).* *El PIB, ¿suficiente para medir la salud de la economía? (expansión.mx. 19.09.16).* *250 inversores internacionales toman la temperatura a la economía española (elpais.com, 14.01.14).*

Стан країни, зображений як хворий організм, змушує адресата негативно сприймати економічну ситуацію й особливо критично реагувати на процеси, що відбуваються в суспільстві. Проте, змальовуючи кризу та погіршення ситуації в фінансово-економічній системі як хвороби, адресант приховує вину керівників держав, банківських установ у доведенні стану економіки до серйозних збоїв, які впливають на рівень життя населення, пояснюючи помилки керівного менеджменту як симптоми хвороб, причина виникнення яких невідома. Єдине, що потрібно робити, – це набратися терпіння і дотримуватись приписаного лікарями режиму та методів лікування.

ВИСНОВКИ

На підставі розглянутого доходимо висновку, що морбальна метафора широко використовується в текстах іспаномовних періодичних видань економічної тематики, особливо під час кризи та погіршення економічної ситуації у суспільстві, про що свідчить вибірка текстів із розділу «Економіка» іспанських та іспаномовних інтернет-видань, яка охоплює період з 2008 року по теперішній час, тобто період початку, кульмінації глобальної економічної кризи та етапу виходу із неї. Здійснений аналіз дав можливість виявити в іспаномовних медійних текстах економічної тематики структуру морбальної метафори ECONOMÍA – ORGANISMO ENFERMO, яку представлено п'ятьма фреймами: 1. Пацієнти та лікарі. 2. Діагноз. 3. Симптоми хвороби. 4. Лікування. 5. Стан хворого,

Актуальні проблеми мовознавства [Актуальные проблемы языкознания]

© Васильєва Т. О. [Васильева Т. А.], tatikievita@gmail.com

Морбальна метафора в економічному дискурсі сучасних іспаномовних ЗМІ [Морбальная метафора в экономическом дискурсе современных испаноязычных СМИ] (Українською / На укр. яз)

котрі, в свою чергу, складаються з двох чи більше слотів. Як свідчать наведені у статті приклади, особливо продуктивними в межах метафоричної моделі *ECONOMÍA – ORGANISMO ENFERMO* є метафора хвороб дихальних шляхів, когнітивні ознаки яких проєктуються на важкий стан, який переживають об'єкти економіки. Серед основних функцій метафоричного перенесення зі сфери-джерела *ENFERMEDAD* у сферу-мішень у медійних текстах економічної тематики можна виокремити інформативну, метою якої є донесення до читача, який здебільшого не є фахівцем в області економіки, інформації про економічну ситуацію та пояснення складних соціально-економічних явищ за допомогою зрозумілих адресатові прикладів зі сфери, в якій він має власний досвід. Іншою прагматичною функцією є персуазивна, вплив на свідомість реципієнта із формуванням у нього потрібного замовнику текстів ставлення до економічних явищ і процесів. Перенесення концепту *ORGANISMO ENFERMO* на економіку із вживанням медичної термінології обґрунтовує важкий економічний стан як захворювання економіки, який потребує медичного втручання, котре часто є болючим (погіршення матеріального стану), але необхідним для подальшого одужання пацієнта – виходу з кризи та економічного росту.

Метафоризацію основних понять досліджуваного дискурсу супроводжує позитивне і негативне аксіологічне забарвлення. В об'єктивації концептів *ECONOMÍA*, *BANCO*, *MERCADO*, *BOLSA*, *DINERO* під час кризи переважають негативно-оцінні метафори хвороб, натомість у післякризовий період – позитивно-оцінні метафори одужання. Морбіальна метафора в економічних іспаномовних текстах надає цінну інформацію про те, як осмислюються економічні явища і процеси та їх учасники в іспаномовній культурі.

Перспективними напрямками подальшого дослідження є порівняльний лінгвістичний аналіз використання метафори, зокрема морбіальної, в українських та іспанських медійних текстах економічної тематики, а також дослідження метафоричної профілізації економічних концептів та порівняння лінгвістичних засобів її втілення в іспанській та українській мовах.

Література:

1. Евтушина, Т., Ковальская, Н. «Экономический дискурс как объект лингвистического исследования.» *Вестник Челябинского гос. университета* 6 (335), Серия «Филология. Искусствоведение» 88 (2014): 42–46.
2. Лакофф, Дж., Джонсон, М. «Метафоры, которыми мы живем.» Теория метафоры (1990): 387–415.
3. Петушинская, Е. Г. «Язык популярного экономического дискурса.» Автореф. дисс. канд. филол. наук, Москва, 2008.
4. Ульманн, С. «Семантические универсалии.» *Новое в лингвистике*, вып. 5: *Языковые универсалии* (1970), 301.
5. Чудинов, А. П. «Россия в метафорическом зеркале: когнитивное исследование политической метафоры (1991–2000).» Монография (Екатеринбург, Урал. гос. пед. ун-т, 2001), 238.
6. Spencer, Alice. «Las metáforas de la salud en un corpus de la crisis financiera alemán-español.» *CVC. E-Aesla. Revista digital de lingüística aplicada*, No. 1: *Lingüística de corpus, computacional e ingeniería lingüística* (2015), доступ cvc.cervantes.es/lengua/eaesla

References:

1. Evtushina, T., Kovalskaya, N. «Ekonomiceskij diskurs kak ob'ekt lingvisticheskogo issledovaniya [Economic discourse as an object of linguistic research].» *Vestnik Chelyabinskogo gos. Universiteta* 6 (335), Seriya «Filologiya. Iskuststvovedenie» 88 (2014), 42 (In Rus).
2. Lakoff, G., Johnson, M. «Metafori, kotorymi my zhivem [Metaphors We Live By].» *Teoriya metafori* (1990): 387–415 (In Rus).
3. Petushinskaya, E. G. «Yazyk populyarnogo ekonomicheskogo diskursa [Language of the popular economic discourse].» *Avtoref. diss. kand. filol. nauk*, Moskva, 2008 (In Rus).
4. Ulmann, S. «Semanticheskie universalii [Semantic universals].» *Novoe v lingvistike*, Vol. 5: *Yazykovyye universalii* (1970), 301 (In Rus).
5. Chudinov, A. P. *Rossiya v metaforicheskom zerkale: kognitivnoe issledovanie politicheskoy metafori* [Russia in the metaphorical mirror: cognitive study of political metaphor] (Ekaterinburg, 2001), 238 (In Rus).
6. Spencer, Alice. «Las metáforas de la salud en un corpus de la crisis financiera alemán-español [The metaphors of health in a corpus of the German-Spanish financial crisis].» *CVC. E-Aesla. Revista digital de lingüística aplicada*, No. 1: *Lingüística de corpus, computacional e ingeniería lingüística* (2015), access mode cvc.cervantes.es/lengua/eaesla (In Spanish).

Актуальні проблеми мовознавства [Актуальные проблемы языкознания]

© Васильева Т. О. [Васильева Т. А.], tatikievita@gmail.com

Морбiальна метафора в економiчному дискурсi сучасних iспаномовних ЗМI [Морбiальная метафора в экономическом дискурсе современных испаноязычных СМИ] (Українською / На укр. яз)